

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

אחרון של פסח, ה'תשל"ד

חלק ג – יוצא-לאור לש"פ תזריע-מצורע, היתשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תזו"מ הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי מהתוועדות אחרון של פסח ה'תשל"ד, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לאחרון של פסח, חלק שני י"ל לש"פ שמיני, מבה"ח אייר)

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ר"ח אייר, ה'תשפ"א (ה'י' תהא שנת פלאות אראנו),
שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2021 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2021

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

כה. בהמשך להמדובר לעיל (סכ"א ואילך) אודות הענין ד"חכמות בחוץ תרונה" — יש להתעכב על כמה דיוקים בזה.

ובהקדמה — שכיון שמדובר אודות פסוק בתושב"כ, הרי זה באופן שכל תיבה כו' היא בתכלית הדיוק, שזהו כללות החילוק בין תושב"כ לתושבע"פ, שבתושבע"פ נוגע בעיקר תוכן הענין (ולא כ"כ האותיות), וכפי שמצינו שיש ענינים שנאמרו ע"י כמה תנאים ואמוראים באופן שכל אחד אומר זאת בסגנון ואותיות שלו, ועאכו"כ במפרשי הש"ס, כהלשון הידוע¹⁹⁴ שהרא"ש והר"ן אומרים אותה סברא, אבל כל אחד אומרה בסגנון שלו; משא"כ בתושב"כ, גם האותיות הם בתכלית הדיוק, וכדאיתא בגמרא¹⁹⁵ "לפיכך נקראו ראשונים סופרים, שהיו סופרים (ודורשין¹⁹⁶) כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים וא"ו דגחון חציין של אותיות של ס"ת וכו'".

וכיון שכן, הרי בודאי שכל פרטי התיבות שבפסוק "חכמות בחוץ תרונה" — שבכל אחת מהן יש ענין מיוחד בפ"ע, ובצירוף כולם יחד בא התוכן הכללי שבפסוק — הם בתכלית הדיוק.
וצריך להבין:

(א) בתיבת "חכמות" — מדוע נאמר "חכמות" לשון רבים, בה בשעה שהכוונה היא לחכמת התורה, והרי התורה היא חכמה אחת?!

ולהעיר, שגם מה שאמרו רז"ל¹⁹⁷ "יש חכמה בגוים תאמין" (ורק "יש תורה בגוים אל תאמין"), הרי זה קשור עם חכמת התורה — לא מיבעי בנוגע ללימודם "בשבע מצוות דידהו", שעל זה אמרו¹⁹⁸ ש"אפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול" [ומובן שאין הכוונה ל"עובד כוכבים" ממש, שהרי גוי שעובד ע"ז חייב מיתה¹⁹⁹, כי אם גוי סתם²⁰⁰, אלא שמפני יראת הצענזור כו' הוסיפו תיבת עכו"ם], אלא גם בנוגע לשאר עניני חכמות שקבע הקב"ה בטבע העולם, שכולם נשתלשלו מחכמת התורה.

והיינו, שאין זה באופן שישנם שתי חכמות, הא' עבור בני"ו והב' עבור אומות העולם, אלא יש רק חכמה אחת שיש בה חילוקי דרגות זו

198 (סנהדרין נט, רע"א).
199 ראה שם נו, סע"א ואילך.
200 ראה גם לקו"ש ח"כ 154 הערה 5 ובהנסמך שם.

194 ראה לקו"ת ראה כד, ד. וראה גם
סה"מ תש"י ע' 36 ובהערה.
195 קידושין ל, א.
196 נתחומא בשלח טז.
197 איכ"ר פ"ב, יג.

למעלה מזו (כפי שמצינו בדברי גדולי ישראל ברי סמכא שיש ג' חכמות או ד' חכמות כו'²⁰¹), וכמ"ש הרמב"ם בפתיחת המורה נבוכים שאר החכמות הם הקדמה לחכמת האלקות, חכמת התורה²⁰².

וכיון שיש רק חכמה אחת — למה נאמר "חכמות" לשון רבים?

(ב) בתיבת "בחוך" — הרי "חוך" מורה על ענין שהוא ריק מכל ענין של תוכן ראוי, שהרי אם הי' בו איזה תוכן ראוי, לא הי' "בחוך" מגבול הקדושה אלא בפנים, וא"כ, מהי השייכות של "חוך" ל"חכמות"?!)

(ג) בתיבת "תרונה" — מלשון רינה ושמחה — הרי ענין השמחה הוא לא רק דבר נפרד מענין החכמה, אלא הם ענינים הפכיים שסותרים זל"ז, כי, ענין החכמה קשור עם הבנה והשגה, שבשביל זה יש צורך בתנועה של התיישבות ומנוחה דוקא, ולא לעמוד בתנועה של הרגש הלב, שרק מבלבל להבנה והשגה שבמוח [וכמו ענין השוחד מצד אהבת עצמו, או מצד היראה מפני דבר המזיק כו'], כך, שענין השמחה ("תרונה") הוא לכאורה היפך ענין החכמה, ובפרט שכדי לקבל דבר שכל צ"ל הענין ד"שפתותיו נוטפות מר"²⁰³, שזוהי תנועה הפכית מענין השמחה. וא"כ, מהי השייכות של "תרונה" ל"חכמות"?!)

כו. ויובן בהקדם הביאור בנוגע לכללות ענין ה"חוך" — שגם הוא נברא ע"י הקב"ה, והרי "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"²⁰⁴:

כתיב⁴¹ "ראה נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב וגו'" (גם היפך החיים והטוב, שבזה נכלל גם ענין ה"חוך"), וממשיך בכתוב לבאר טעם הדבר: "ובחרת בחיים" — כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, כי, אם הי' בעולם רק ענין של חיים וטוב (ובסגנון אחר: אם הענין של גן עדן הי' בגילוי בעוה"ז²⁰⁵), הי' האדם מוכרח להתנהג באופן כזה, ולא הי' יכול להיות אצלו ענין של בחירה.

וזהו גם הסדר שתחילה "נופת תטופנה שפתי זרה" ורק "אחריתה מרה כלענה"²⁰⁶ (כמשנ"ת גם בהתוועדות הקודמת²⁰⁷) — דלכאורה אינו

201) ראה ראב"ע משלי ט, א. וראה גם ו"ש"נ.
 תו"מ חס"ט ס"ע 128 ואילך. ו"ש"נ.
 202) ראה גם תו"מ חל"ג ס"ע 106.
 חל"ה ע' 91.
 203) משלי ה, ג"ד.
 204) שם עז, ב.
 205) ראה תו"מ חנ"ה ע' 323. ו"ש"נ.
 206) משלי ה, ג"ד.
 207) שיחת י"א ניסן סי"ד (לעיל ע' ...).
 208) שה"ש ה, יג. וראה שבת ל, ב.

מובן: כיון ש"חותמו של הקב"ה אמת"²⁰⁸, איך יתכן שהענין של "זרה" יהי' באופן של "נופת"?! אך הענין הוא — שהקב"ה עשה שיהי' כך, כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, שהרי אילו היו רואים מיד בתחילה הענין ד"מרה גוי", אזי לא הי' יכול להיות ענין הבחירה; ולכן מוכרח להיות תחילה הענין ד"נופת תטופנה שפתי זרה", ואעפ"כ, דורשים מיהודי להיות "חכם הרואה את הנולד"²⁰⁹, ולראות מיד בתחילה המעמד ומצב שיהי' ב"אחריתה".

וזהו גם כללות החילוק שבין קדושה ללעו"ז, שבנוגע ללעו"ז נאמר²¹⁰ "אשר נאכל במצרים חנם", ואילו בקדושה אין ענין של חנם²¹¹, — וכידוע בנוגע להנהגת האריז"ל²¹² (ואף שאין אנו יכולים להידמות לדרגתו הנעלית כו', הנה שמץ מזה צ"ל אצל כל אחד מישראל) בענין קניית הדברים של מצוה כגון לולב ואתרוג, שלא זו בלבד שלא רצה לקיים מצוה בחנם, אלא עוד זאת, שהי' נותן למוכרים כל מה ששאלו ממנו בפעם הראשונה, ולא הי' מסרב עמהם על השער כו'.

וע"ד שמצינו בגמרא²¹³ שרבן גמליאל לקח לולב באלף זוז. אלא שבזמנו של האריז"ל שהי' כמה דורות לאחרי ר"ג, הי' צורך בהוספה בעבודת ה' לגבי זמנו של ר"ג (בגלל שניתוסף בחשכת הגלות כו'), שלא זו בלבד ששילם סכום גדול כו', אלא עוד זאת שהי' מוכן לשלם כל סכום שיבקש המוכר, מבלי לדעת מהו הסכום כו'²¹⁴ —

אלא יש צורך בעבודה ויגיעה דוקא, ועד כדי כך ש"לא יגעו ומצאת, אל תאמין"¹⁶⁹.

ועד"ז מובן גם בנוגע לענין ה"חוץ" — שדוקא על ידו יכול להיות ענין הבחירה, וענין של עבודה ויגיעה כו'.

ויתירה מזה, שהתכלית היא להפוך את ענין ה"חוץ", שגם שם יהי' מעמד ומצב ד"חכמות בחוץ תרונה".

וע"ד הביאור בסיפור הגמרא²¹⁵ אודות ר"א ש"נזדמן לו אדם אחד שהי' מכוער ביותר, אמר לו .. כמה מכוער אותו האיש .. אמר לו .. לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית" — שכיון שגם בנוגע

(208) שם נה, א. וש"נ.
 (209) תמיד לב, א.
 (210) בהעלותך יא, ה. וראה ספרי ופרש"י
 (211) ראה גם תו"מ חמ"א ס"ע 242
 ואילך. וש"נ.
 (212) טעהמ"צ פ' ראה מצות הצדקה.
 (213) סוכה מא, ב.
 (214) ראה גם תו"מ חמ"א ס"ע 242
 ואילך. וש"נ.
 (215) ראה זח"ב קכח, א.
 (216) תענית כ, סע"א ואילך.

ל"כלי מכוער" ישנו ה"אומן שעשאני", ברור הדבר שיש בזה תכלית ומעלה כו'²¹⁶, שדוקא עי"ז יהי יתרון האור מן החושך כו'; וכפי שהשיב ריב"ח ל"ברתי דקיסר" ש"אמרה לי' . . . אי חכמה מפוארה בכלי מכוער": "אביך רמי חמרא במני דפחרא" (נותן יין בכלים מכוערין של חרס)²¹⁷, והיינו, שרואים בטבע העולם שיש מעלה בכלי חרס, שדוקא בהם משתמר היין (משא"כ בכלי זהב וכסף מחמיץ היין), ועד"ז יש מעלה "בכלי מכוער", שדוקא בו מתקיימת "חכמה מפוארה". ועד"ז גם בענין ד"חכמות בחוץ (דוקא) תרונה".

כז. והענין בזה:

כדי לבוא להבנת והשגת החכמה כדבעי והמסקנא האמיתית וכו', הנה "שמעתא בעא צילותא"²¹⁸, שבשביל זה יש צורך בישוב הדעת מתוך מנוחה, ולכן מצינו²¹⁹ שהסנהדרין היו נושאים ונותנים כל הלילה, איש איש לעצמו כו'.

וכיון שכן, הרי מובן, שהמקום הראוי לביורר החכמה הוא — לא "בחוץ", אלא דוקא בפנים כו'.

וכדמוכח גם ממה שמצינו בנוגע ללימוד התורה בסוכה, שאע"פ שכשנמצא בסוכה ה"ה מוקף במצוה כו', מ"מ, "יכול ללמוד חוץ לסוכה (בבית, שחייב עכ"פ במזווה, או אפילו בבית המדרש, שפטור ממזווה²²⁰) כדי שתהא דעתו מיושבת עליו"²²¹.

אמנם, כל זה הוא קודם שנתבררה החכמה, שאז מקומה בפנים; אבל לאחרי שכבר נתבררה החכמה — אזי יש צורך להביאה ולהשתמש בה כו' גם בחוץ (ופשיטא — לא באופן שהחוץ פועל שינוי בחכמה, אלא להיפך, שהחכמה פועלת שינוי בחוץ כו').

ואדרבה: "חכמות בחוץ תרונה" — שדוקא כשהחכמה נמשכת ומתפשטת בחוץ אזי נעשה ענין של שמחה ("תרונה"), שהרי ענין השמחה הוא מצד החידוש שבדבר שלא ע"ד הרגיל (כמודגש בענין שמחת המועדים לגבי ימות החול).

כלומר: בנוגע ללימוד התורה בכלל שצ"ל מתוך שמחה וטוב לבב,

(220) רמב"ם הל' מזווה פ"ו ה"ו. טוש"ע יו"ד סרפ"ו ס"י.

(216) ראה גם תו"מ חס"ה ע' 70 הערה 18. וש"נ.

(221) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרל"ט ס"ד. וש"נ.

(217) שם ז, סע"א (ובפרש"י).

(218) מגילה כח, ב. וראה עירובין סה, א.

(219) סנהדרין מ, א (במשנה) ובפרש"י.

אך ישנו ענין התורה שאינו נוגע כדי לידע את המעשה אשר יעשון, אלא באופן ד"דרוש וקבל שכר"¹⁵⁷, שזוהי דרגת התורה כפי שהיא מצד עצמה באופן ש"אלפים שנה קדמה תורה לעולם"²³², ועד כפי שהיא "שעשועים גו' לפניו"²³³, שעשועי המלך בעצמותו²³⁴.

ובכללות הרי זה החילוק שבין תורת עוה"ז לתורתו של משיח (כנ"ל סי"ט) — שתורת עוה"ז עיקרה בכדי לדעת את המעשה אשר יעשון, ואילו תורתו של משיח היא בזמן שיקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"²³⁵, ו"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי", "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"¹³³, כך, שלא תהי' מציאות של היפך רצון ה', ובמילא יהי' לימוד התורה רק באופן ד"דרוש וקבל שכר".

ועז"נ "חכמות בחוץ תרונה", לשון רבים — שלא זו בלבד שהחכמה שענינה לידע את המעשה אשר יעשון צריכה לבוא ולהגיע גם בחוץ, אלא אפילו החכמה שענינה דרוש וקבל שכר, תכליתה ושלמותה כשבאה גם בחוץ, שגם בחוץ ניכר שהוא חדור בדרגא היותר נעלית שבתורה, שזהו כללות הענין דיפוצו מעינותיך חוצה; ודוקא עי"ז נעשה הענין ד"תרונה".

ולהעיר גם מהמבואר בתו"א²³⁶ ש"פי' בזהר²³⁷ חכמות תרי, חכמה עלאה וחכמה תתאה וכו'", ודוקא כ"שהארת ח"ע נמשכת בח"ת ומתלבשים בחוץ, דהיינו בכי"ע, עד שנמשכים בעשי' גשמית ממש .. אז דוקא תרונה, פי' שיהי' עי"ז תוספת וגילוי אוא"ס ב"ה שלמעלה מעלה אפילו מבחי' ח"ע".

כט. וכל האמור לעיל — נוגע גם לפועל:

כאשר יוצאים בחוץ רואים מה שנעשה בעולם — ש"אין יום שאין כו"²³⁸, ובפרט בזמן דעקבתא דמשיחא, ככל הסימנים שנימנו בזה בסוף מסכת סוטה, שיש בהם ענינים מבהילים כו'. וככל שהולכים ומתקרבים לביאת המשיח, נעשה המעמד ומצב של ה"חוץ" למטה יותר, עד לדרגא הכי תחתונה — מתעוררת השאלה למה עשה ה' כזאת? ! ועד שלפעמים יכולים ליפול ליאוש ח"ו!

(235) זכרי' יג, ב.

(236) יתרו ע, א.

(237) ראה זח"א קמא, ב.

(238) סוטה מת, א (במשנה).

(232) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח,

ב. תנחומא וישב ד. וש"נ. זח"ב מט, א.

(233) משלי ח, ל.

(234) לקו"ת שה"ש כז, סע"א (מעמק

המלך). וראה לקו"ת במדבר יח, ד ואילך.

ובכן: נוסף לכך ש"בהדי כבשא דרחמנא למה לך"²³⁹, הנה עז"נ "חכמות בחוץ תרונה", והיינו, שדוקא ע"י עבודת בני" בהפצת ה"חכמות" בחוץ שנעשית בדורות האחרונים, בגלות מר שלא הי' כמוהו עד היום הזה — ניתוסף עליו גדול יותר, כיתרון האור מן החושך כו'. ולהעיר, שכיון שנוהגים ללמוד מסכת סוטה בימי ספה"ע²⁴⁰ — להיותה קשורה עם העבודה דספירת העומר, שהרי כל המנחות באות מן החטים חוץ ממנחת העומר ומנחת סוטה שבאות מן השעורים²⁴¹, כמבואר הענין בזה בספרי מוסר וחסידות²⁴² — נמצא, שדוקא בסמיכות לחג השבועות לומדים את הדף שבו מדובר אודות הסימנים של עקבות משיחא. ומלימוד דף זה — הולכים לקבלת התורה בשמחה עצומה!

וענין זה נוגע גם לעבודה בפועל — כי, בשעה שעומדים בתנועה של יאוש, או עצבות ומרירות כו', אי אפשר לפעול בכל התוקף וה"שטורעם", ובמילא נחסר במילוי שליחותו כו'; ולכן צריכים לידע שהכוונה בענין החושך כו' היא כדי לפעול יתרון האור, ובודאי נתן לו הקב"ה הכחות ו"כלי הנשק" הדרושים כדי לפעול זאת, עי"ז שיעבוד עבודתו מתוך שמחה כו', ועד שיהי' הענין ד"תרונה".

ל. אמנם, כיון שבשביל זה יש צורך בענין הבחירה (כנ"ל סכ"ו), שלכן מראים לאדם שיש שני דרכים, "את החיים ואת הטוב" וגם ההיפך, ומבקשים ממנו "ובחרת בחיים", שע"ז יגיע לשלימותו ויפעל שלימות גם בעולם כו' — הנה מצד הענין של בחירה חפשית, שהיא למעלה מכל מדידה והגבלה, למעלה מהשכל וכו', יכול אדם לבחור לעשות ענינים שהם למטה והיפך השכל (כולל גם השכל שלו) — להזיק את סביבתו, ואפילו את בני ביתו ואת עצמו, ובלבד שלשעה קלה יהי' אצלו מעמד ומצב ד"נופת תטופנה", אע"פ שלאח"ז יתברר כך וכך.

ועל זה אמרו רז"ל⁶⁰ "אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות", כי, אדם נורמלי — לא רק יהודי, אלא כל אדם, גם אם אין בו מעלה מיוחדת, אם הוא רק נורמלי — מבין שאין לעבור עבירה, אפילו עבירה קלה, ועאכו"כ עבירה חמורה, ועאכו"כ עבירה שכוללת את כל ג' הענינים²⁴³ שבהם ישנו החיוב "יהרג ואל יעבור"²⁴⁴.

ואין צורך לפרש במה דברים אמורים; מדובר אודות הענין של

(242) ראה גם תו"מ חס"ח ע' 304. וש"נ.

(243) ראה גם תו"מ חע"ב ע' 322. וש"נ.

(244) סנהדרין עד, א.

(239) ברכות יו"ד, סע"א.

(240) "היום יום" ז אייר.

(241) סוטה רפ"ב.

מיהו יהודי, שגורר אחריו את הענינים של גיוס נשים, ניתוחי מתים והיתר עבודה בשבת וכיו"ב — שהכל רואים בגלוי שהם ענינים של שטות שאין למטה ממנו, שטות כפשוטה בגשמיות נוכח לפני 4-3 שנים היו יכולים לראות את השטות שבדבר, ועד היכן יתדרדר המצב כו', אבל עכשיו הכל רואים זאת בגלוי, כך, שאין מקום להתווכח אם זה "הישג דתי" או "שאל תחתי"!

הסיבה היחידה לכך שעושה זאת היא — בגלל שנכנס בו רוח שטות! ועד כדי כך, שאפילו בשעה שרואה, שחבירו, שבמשך כמה זמן אחז בדעה הרעה כמותו, התחרט ושב בתשובה — אין זה פועל עליו לשוב בתשובה. אבל, כיון שזהו היפך השכל, לא שייך לשאול קושיות!...

אלא שבחיצוניות אינו נראה כמו "שוטה"... ולכן יכול להיות מעמד ומצב שגורר בעקבותיו את כל אלו שמסכימים עמו, ווקדים לצלילו ואומרים לו "יישר כח" — כפי שאירע בימים הכי אחרונים שנערכה הצבעה שבה הצביעו 200 אנשים נגדו, אבל לעומת זאת הצביעו 300 אנשים בעדו, והאמת היא, שבכך הוא מבזה אותם, והעיקר — שמבזה "דבר הוי" זו הלכה¹⁹², ומסית ומדיח אחרים לעשות כן!

בתחילה התפלאתי מדוע לא עשו רעש ("טומל") מהעובדה שהרוב הצביעו בעדו, אבל אח"כ התברר הדבר:

אחד מאלו השייכים לכת דילי' עמד והודיע ברבים, שיותר מ-200 אנשים מה-300 שהצביעו עבורו, הם הפקידים והשלוחים שמתפרנסים מעבודתם בלשכות וכו', ובגלל זה הצביעו עבורו; ומזה מובן גם בנוגע לשאר המצביעים שהשלימו את המספר הקרוב ל-300.

כלומר: הוא בעצמו יודע שאם יטלו ממנו את הכסף וכו' (שעל ידו יש ביכלתו לפרנס את הפקידים והשלוחים כו') — הנה גם אלו שהצביעו עבורו, יצאו בגלוי במלחמה נגדו! ואעפ"כ, נפל רח"ל למטה כ"כ, שמתנהג היפך החכמה והיפך השכל בגלוי, ובלבד שישאר לישב על ה"כסא" לשעה קלה.

מצב כזה — אינו נורמלי, כי אם ענין של חולי. וכשיש חולה מסוכן רח"ל, צריכים להציל אותו. ואם הוא מתנגד — צריכים לקשור את ידיו ורגליו ולטפל בו כראוי, אא"כ הוא נמצא במקום אחר שלא יכולים או לא רוצים להגיע אליו כו'.

לא. נמצאים איפוא במעמד ומצב שבחוץ יש ירידה גדולה וחמורה

ביותר:

ובהקדם המסופר בהפטרת יום ב' דחג הפסח²⁴⁵ אודות "ערי יהודה ומסיבי ירושלים", שהי' צורך "להוציא מהיכל ה' את כל הכלים העשויים לבעל ולאשרה" (עניני ע"ז ממש), והיינו, שהכניסו לירושלים עניני ע"ז, ועד שהעמידו צלם בהיכל ה' — כולל גם ל"היכל ה'" שבלב כל אחד מישראל, כמ"ש²⁴⁶ "היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה", שמצד ענין הבחירה יכולים להכניס שם צלם רח"ל!

ועד"ז בנדו"ד, שמתאספים בירושלים 120 אנשים, 117 יהודים, ו-3 גוים, להבדיל, ועושים דברים שהם היפך רצון ה', שע"ז נחקק באויר שמסביבם ענין שהוא היפך רצון ה' — כפי שמצינו ש"אויר ג"ע מתפשט סביב כל אדם ונרשמים באויר זה כל מחשבותיו ודיבוריו הטובים בתורה ועבודת ה', וכן להיפך ח"ו נרשמים באויר המתפשט מגהינם סביב כל אדם"²⁴⁷.

וא"כ, נשאלת השאלה: במעמד ומצב כזה — איך יכולים להיות בשמחה!?

והמענה לזה — "חכמות בחוץ תרונה":

צריך לצאת בחוץ ולפרסם את ה"חכמות" — חכמת התורה, "דבר הוי' זו הלכה", באופן גלוי, ולעשות זאת באופן של שמחה — "תרונה", היינו, לא להתיירא שבגלל זה יחטוף סנוקרת ("א שניעל אין נאָז"), אלא להיות שמח על כך שהעמידו אותו במקום שהוא במעמד ומצב של "חוץ", כדי שתהי' לו אפשרות לומר בגלוי דבר ה' שבתורה, ש"לא²⁴⁸ תהא מוחלפת"!

צריך לצאת לחוץ ולומר בגלוי את האמת כמו שהיא, ולא לשתוק, או להמנע מלהצביע נגד ענין בלתי-רצוי, ולהלביש זאת באיצטלא של יראת-שמים, שהמנעותו בהצבעה היא כדי שע"ז "ירויח" ענין זה או ענין אחר!

ואלו שנמנעים מלומר בגלוי דבר ה' וכובשים פניהם בקרקע — הנה על זה מסופר בגמרא²⁴⁹ אודות שמעון בן שטח וחכמי הסנהדרין: "נפנה לימינו, כבשו פניהם בקרקע, נפנה לשמאלו, וכבשו פניהם בקרקע אמר להן וכו' מיד בא וכו'", והיינו, שאע"פ שמדובר אודות חכמים שהיו

(248) עיקר הט' מ"ג העיקרים. וראה

רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א סה"ג. פיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד התשיעי.

(249) סנהדרין יט, סע"א ואילך.

(245) מלכים-ב כג, ד-ה.

(246) ירמ' ז, ד. וראה תו"א ס"פ וישב.

(247) תניא אגה"ק בביאור לסי' ז"ך.

ראויים להיות בסנהדרין, סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו²⁵⁰, הנה כשהתנהגו באופן ש"כבשו פניהם בקרקע", הי' זה ענין בלתי רצוי כו'. וענין זה מסופר בגמרא — כדי שידעו שהנהגה באופן ש"כבשו פניהם בקרקע" היא נתינת יד לענין שהוא היפך "דבר ה' זו הלכה"!

לב. ומה שמתרץ את עצמו ששאל את פב"פ וקיבל ממנו היתר וכו' — אין זה תירוץ, ובודאי שהוא בטל ומבוטל:

כיון שפב"פ יודע בודאי סיפור הגמרא אודות אלו ש"כבשו פניהם בקרקע", מה שאמר להם שמעון בן שטח, ומה אירע לאח"כ כו' — לא יתכן שיהיה היתר לשתוק ולהמנע בהצבעה; כאשר מדובר אודות ענינים שצריך לקרוע עליהם "קריעה" רח"ל — אי אפשר ואסור לשתוק כו', כיון שע"ז נותנים יד לאלו שלוחמים נגד "דבר ה' זו הלכה"!

אלא מאי, בודאי נשאלה השאלה בנוסח מעורפל, ובהתאם לכך נתקבל מענה שהוא בבחי' "מאמר סתום" שיכול להתפרש באופנים שונים, והשואל מפרש אותו כפי שכדאי לו... וכנראה בחוש, שיכולים לומר דבר ולהתכוין כך וכך, ומישהו אחר יפרש זאת באופן אחר לגמרי. וע"ד מה שאירע²⁵¹ בעת המחלוקת הידועה שסיפרו על פלוני שרקד עם נקבה בתשעה באב...

מעשה שהי' כך הי': לאחרי שעברו הרבה שנים מהחתונה ולא נולדו לו ילדים, עזר הקב"ה ונולדה לו בת בתשעה באב. וכשהוצרך להעביר את התינוקת מחדר לחדר, נשאה ע"ג טס, באופן שניכרה על פניו בת-שחוק מצד שמחתו הגדולה על הולדת הבת!...

ובכן: מי שסיפר את הסיפור, סיפר את העובדה כמו שהיא מבלי לשנות מאומה — שפלוני רקד עם נקבה בתשעה באב; אלא שלא סיפר את כל שאר הפרטים שבדבר — שנקבה זו היתה תינוקת בת יומה, תינוקת שלו, שנולדה בתשעה באב לאחרי הרבה שנים שלא היו להם ילדים, וה"ריקוד" לא הי' אלא נשיאתה מחדר לחדר מתוך תנועה של שמחה שניכרה בהבעת הפנים — פרטים כאלו שמשנים לגמרי כל תוכן ומשמעות הסיפור!

ועד"ז בנדו"ד: יתכן שאמרו דבר אחד, ואח"כ בא מישהו אחר ופירש את הדברים באופן אחר לגמרי, שלא כפי כוונת אומרם; אבל לולי זאת, לא יתכן שמישהו יתן רשיון שיכולים לומר "שישו בני מעי" ש"אני

251) ראה גם אג"ק ח"י"ג ע' רצא.

250) רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ד.

את נפשי הצלתי", ולשתוק ולכבוש פניו בקרקע, ולא לומר בגלוי דבר ה' כמו שהוא, ולסמוך על כך שמסתמא יתוקן הדבר במשך הזמן.

ומובן שאין כאן בכלל ענין של פגיעה בכבודם של תלמידי חכמים, שכן, כיון שהנני מכיר את פלוני, אינני יכול להאמין שנתן רשיון להמנע מלומר בגלוי דבר ה',

ואינני רואה מה מקום להתיירא לומר בפירוש שאסור להמנע מלהצביע נגד ענין שהוא היפך התורה — לאחרי שיודעים מה שאמר שמעון בן שטח בנוגע לאלו ש"כבשו פניהם בקרקע"; זהו דבר המפורש בגמרא מסכת פלונית, דף פלוני ועמוד פלוני, כך, שאין מה להתבייש לחזור על הדברים. ועאכו"כ בנדו"ד, שהאנשים שאודותם מדובר, אינם בעלי סמיכה איש מפי איש עד משה רבינו... ולא עוד אלא יתכן שיש להם גם איזה נגיעה בדבר... וכאשר שותקים ולא מוחים, אינני רואה מדוע אינם נכנסים בסוג ש"כבשו פניהם בקרקע".

[ומה שטוענים שלא יודעים אם המחאה תועיל שישמעו בקולם כו' — הנה לכל לראש מצינו בגמרא²⁵² שאפילו במעמד ומצב ש"אם מיחו בהם לא יקבלו מהם", עדיין ישנה הטענה ש"הי' בידם למחות", שכן, "אם לפניך (רבונו של עולם) גלוי, להם מי גלוי"; ובפרט שבענין זה קרוב לודאי שהמחאה תועיל ותפעל פעולתה].

ומזה מובן, שכל ענין ה"היתר" כו' הוא דבר בטל ומבוטל, ואם יש לו איזו אחיזה — הרי זה רק בגלל שמלכתחילה שאלו שאלה "שלא בדרי דאונא", וקיבלו מענה לפי אופן השאלה, ויצא העגל הזה!...

לג. וההוראה הכללית בזה — שצריך לומר בגלוי "דבר ה'" בכל הענינים, ולומר את האמת כמו שהוא, ולא לשתוק ובכך ליתן יד לענין שהוא היפך "דבר ה' זו הלכה".

וכאמור, שצריך להיות הענין ד"חכמות בחוץ תרונה", לומר בגלוי בחוץ שהתורה הזאת לא תהא מוחלפת — תורה כפי שהיא, לא תורה כפי שמעורבת עם מי יודע מה... אם קוראים זאת "דרך ארץ", או "קרדום לחפור בה" וכיו"ב, אלא התורה כמו שהיא, ללא עירוב עם ענין אחר, צ"ל בגלוי גם בחוץ; וצריך לעשות זאת באופן ד"תרונה", מתוך רינה ושמחה.

וענין זה יתן חיזוק ותוקף שתהי' ההנהגה כרצון הקב"ה, מבלי

לחפש "היתר", או "הישג דתי" של הצבעה נגד "דבר ה' זו הלכה", או המנעות מלהצביע נגד ענין שהוא היפך התורה, באופן ש"כבשו פניהם בקרקע", אשר, במצב ההוה, אינני רואה חילוק ביניהם.

לד. ויש עוד בחינה בזה — ע"פ המסופר במדרש "מי השילוח" (מהמדרשים שלא הגיעו אלינו, אבל הובא בספרים ברי סמכא²⁵³) אודות מאורע נוסף שאירע בזמנו של שמעון בן שטח:

אברך אחד שלא הי' יכול להתגבר על יצרו הרע שהסיתו לעניני תאוות כו' — בא אל שמעון בן שטח וביקש ממנו עצה. ואמר לו שמעון בן שטח, שיתן לו עצה קלה — שיזהר שלא לומר דבר שקר, אלא רק את האמת. וכאשר האברך הסכים לכך, אמר לו שמעון בן שטח, שלא די בהסכמתו, אלא עליו להשבע, ואכן נשבע על כך, והלך לדרכו.

הפעם הבאה שבא היצה"ר להסיתו — אירעה כשראה שבבית שכנו לא נמצא אף אחד, ונכנס לשם ורוקן את הבית והחביא את החפצים כו'. אבל אח"כ "תפס" שכאשר השכנה תחזור לביתה ותראה את הבית הריק, בודאי תרעיש על כך, ותבוא לשאול אותו אם יודע משהו אודות המאורע, ולא יוכל לומר שאינו יודע מאומה, שהרי נשבע שלא לומר דבר שקר, ויצטרך לומר את האמת, ואז יהיו לו בזיונות וכו', ולכן עמד והחזיר מיד כל מה שלקח מהבית.

ומזה יש ללמוד גם בנוגע לעניננו:

כל אלו ש"כבשו פניהם בקרקע", וכן אלו שהצביעו נגד "דבר ה' זו הלכה" — צריכים רק לצייר לעצמם שעומדים לפני ב"ד של מעלה, ושואלים אותם: האם היתה כוונתם להרויח את ה"הישג דתי", ולא ידעו את חומר הענין ששתיקתם יכול להתפרש כהודאה ("מדשתיק — אודי לי"²⁵⁴) על ענין שהוא היפך דבר ה', או שידעו שהם עושים דבר שהוא היפך "דבר ה' זו הלכה", אלא שלא היו יכולים להתאפק כו', ובלבד שלפי שעה יהי' אצלם הענין ד"נופת תטופנה", וסמכו על כך שאח"כ יכתבו מאמר ארוך בעיתון ו"יסבירו" שבכך הצילו את כלל ישראל!...

וכאשר יערכו את החשבון ביחס לב' הסיפורים הנ"ל אודות שמעון בן שטח, אזי יתפסו את עצמם כו', ובמילא לא יהי' יותר צורך ליטול זמנם של יהודים באחרון של פסח כדי לדבר אודות ענינים כאלו.

(253) הובא בספר "רב פעלים" (ווארשא, אייזנשטיין) ח"ב ע' 296.
 (254) ב"ק כ, סע"ב. ב"מ ו, א.
 (רנ"ד) אות מ, ב ואילך. "אוצר מדרשים"

וכיון שברור הדבר שמשיח מגיע, וברור הדבר שתתגלה האמת ("אמת מארץ תצמח"²⁵⁵), ואז יתביישו כו' — הלואי יצליח השי"ת לכל אחד מהם לתפוס היכן הם נמצאים, ומכאן ואילך יחטפו את ימי הגלות האחרונים להצטרף — מתוך שמחה ואריכות ימים — לאלו שמגינים על דבר ה', בנוגע לכל תרי"ג מצוות, ועאכו"כ בנוגע לחמורות שבחמורות.

ובקרוב ממש יקויים היעוד²⁵⁶ "קץ שם לחושך", בביאת משיח צדקנו, שיגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, "ביד רמה"⁴, "בריש גלי", ומתוך שמחה רבה ונפלאה.

* * *

לה. כיון שמחר מתקיים "כינוס תורה" — בודאי ישתתף כל אחד בזה, ולא רק ע"י שמיעת הדברים, אלא גם ע"י הערות ושקו"ט בפלפולה של תורה (שזהו א' מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם²⁵⁷).

ובתור השתתפותי — ידובר בקיצור עכ"פ (בהתאם להגבלת הזמן מצד תפלת ערבית וספירת העומר) — בנוגע לענין הקשור עם שביעי ואחרון של פסח (ששייך גם להמדובר ב"א ניסן²⁵⁸ בנוגע לענינים המיוחדים שבקביעות שנה זו).

הביאור בדברי רבינו הזקן בשו"ע²⁵⁹ ש"אין אומרים שהחינו בקידוש של שתי לילות [האחרונים] שכבר אמרו בב' לילות הראשונים של פסח" (ולא כמ"ש במג"א²⁶⁰ "שאינו רגל בפני עצמו") — להשמיענו בגדר ברכת הזמן על המועדים, שיש להסתפק אם החיוב הוא מצד החידוש שבדבר, שהוא בהתחלת הזמן, אלא שאם לא בירך אז, יכול להשלימה כל ימי החג, או שהחיוב הוא על זמן המועד בכללותו, אלא שהברכה בהתחלת החג פוטרת את כל החג (כדיוק לשון אדה"ז: "שכבר אמרו"), ולכן אם לא בירך בהתחלת החג, אזי הברכה בשאר ימי החג אינה בגדר תשלומין, כיון שכל המועד זמנה הוא²⁶¹ (ונפק"מ לדינא, אם

ומקדימים תענית בכורות ליום ה' שלפניו, ועד"ז בנוגע לפורים משולש שיש ענינים שמקדימים או מאחרים — אם ההקדמה או האיחור הוי בגדר תשלומין בלבד, או שנעשה זמן החיוב.

ואין להביא ראיה מפסח שני אם הוא תשלומין דראשון או רגל בפ"ע וכו' (ראה פסחים צג, א) — כי מה שקבעה תורה למי

(255) תהלים פה, יב.

(256) איוב כח, ג.

(257) אבות פ"ו מ"ו.

(258)

(259) או"ח סת"צ ס"ב.

(260) שם סק"ו.

(261) ועד משנ"ת ב"א ניסן בנוגע

לקביעות שנה זו שערב פסח חל בשבת

נאנס בשאר ימי החג) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס²⁶² בלקו"ש חל"ז ע' 14 ואילך.

(וסיים:) ויה"ר שבקרוב ממש יהי צורך בשקו"ט בנוגע לתשלומין על ענינים שהם מן התורה, כמו הענין ד"הקהל" שבשנה זו, ועד"ז כו"כ ענינים שתלויים בביהמ"ק — כאשר "יעמוד מלך מבית דוד כו' וילחם מלחמות ה' כו' ויבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל"²⁶³, באופן ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹³⁶.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, וכן הניגון "האָפּ קאָזאַק", באמרו, שמובא בשיחת אחרון של פסח תש"ד²⁶⁴ שנוהגים לנגן ניגון זה בשמח"ת ובאחש"פ].

* * *

לז. בנוגע ליצי"מ מצינו ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים"²⁶⁵, עי"ז שלא שמו לב לגזירת פרעה, ואדרבה: "פרו וישרצו גו' במאד מאד"²⁶⁶, והעמידו "צבאות ה'"²⁶⁷, ובשעת קרי"ס — "הם הכירוהו תחילה"²⁶⁵ ואמרו "זה אלי ואנוהו"²⁶⁸, ורק לאח"ז הכירוהו גם הגדולים כו'; וכמו"כ תהי' גם הגאולה העתידה בזכות נשים צדקניות שבדורנו²⁶⁹ (שהוא גלגול הדור שיצא ממצרים, כדאייתא בכתבי האריז"ל²⁷⁰).

והענין בזה:

אשה בישראל — היא עקרת הבית, שתפקידה להקים בית ומשפחה בישראל, ובאופן ד"שה לבית.. ושחטו אותו"²⁷¹, היינו, לפעול שיהי' זה בית שבו "שוחטים" את כל עניני ה"עבודה זרה" של המדינה, שלא להתחשב בהם כו', ולא להתחשב בשכנים וכו', אלא למלא רצון הקב"ה בשמחה וטוב לבב,

ח"ס ע' 134 ואילך). וש"נ.
 (265) סוטה יא, ב.
 (266) שמות א, ז.
 (267) בא יב, מא.
 (268) בשלח טו, ב.
 (269) ראה יל"ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).
 (270) שער הגלגולים הקדמה כ. ל"ת
 וסה"ל שמות ג, ד.
 (271) בא שם, ג"ו.

שהיא טמא או בדרך רחוקה, אינו ראי' בנוגע לתקנת חכמים באיזה אופן תקנוה, ומה גם שבתקנות חכמים גופא יתכן שבמקום אחד תקבע התקנה בתור תשלומין, ובמקום אחר — בתור ענין בפ"ע.
 (262) בשילוב שיחות אחש"פ תשכ"ג ושש"פ תשמ"ט.
 (263) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 (264) ס"י"ז (סה"ש תש"ד ע' 116). וראה גם שיחת אחש"פ תשל"ס ואלך (תו"מ

וכל זה — מתוך ידיעה שלא זו בלבד שלא יחסר מאומה כו', וכמודגש בקרבן פסח ש"נאכל על השובע" 272 (שכן חובת כל הקרבנות, כדקיי"ל למשחה לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלין 273), ובאופן ש"לא תותירו גו" 274, ואדרבה: "יצאו ברכוש גדול" 6 — שיהי' ענין של עשירות (עוד בזמן הגלות, שהרי לאחרי ביאת משיח לא יעסקו באסיפת כסף וזהב כו', כיון שכולם יהיו עסוקים בענינים רוחניים),

ואז — "ופסח ה' על הפתח ולא יתן גו' לבוא אל בתיכם גו" 275, היינו, שכל הענינים הבלתי-רצויים של המדינה אין להם שייכות לבתי בניי, ו"לכל בני ישראל הי' אור במושבותם" 276.

ועד שנעשה הענין "שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית" 151 — כי:

רבותינו מצד עצמם, נמצאים בדרגא כזו שלא שייך אצלם ענין של גלות (ע"ד שמצינו 277 ש"לפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל כו"), כך, שאצלם אין נפק"מ אם נמצאים עדיין בחשכת הלילה או שכבר האיר היום; ולכן צריכים התלמידים לעוררם ולומר להם — בפה מלא — שלא מספיק שיהי' לימוד התורה בלילה, אלא "הגיע זמן ק"ש של שחרית" — גאולה בפועל.

וכפי שאמר אדמו"ר מהר"ש להצ"צ, שאנו צריכים ביאת משיח כאן למטה⁵ — כי, אצל הצ"צ, שהי' אז הנשיא בדורו, נחשבה הדפסת הלקוטי תורה כמו ביאת משיח 278, ולכן הי' צורך שאדמו"ר מהר"ש — שהי' אז לפני נשיאותו, תלמיד ומקבל — יעורר ויאמר שלא מספיקה גאולה ברוחניות, אלא הכוונה היא שתהי' הגאולה גם בגשמיות.

ולהעיר גם מפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר 279 בפירוש המאמר 280 "ברוך שומר הבטחתו לישראל .. (ש)חשב את הקץ", שמצד גודל התענוג למעלה בעבודת בניי בזמן הגלות, הי' יכול הגלות להימשך ח"ו ללא קץ, ולכן יש להודות להקב"ה ש"חשב את הקץ", שענין הגלות יהי' באופן של גבול וקץ כו' (נוסף לכך שחישב את קושי השעבוד בעבודת פרך כו' להשלים מנין שנות הגלות 281).

(278) ראה גם תו"מ — רשימת היומן ריש ע' רלד. וש"נ.
(279) סה"מ תרצ"א ע' רנט. תש"ח ע' 151.
(280) נוסח הגש"פ.
(281) ראה לקו"ש ח"כ ע' 231. וש"נ.

(272) פסחים ע, רע"א.
(273) פרש"י שם פו, א.
(274) שם, יו"ד.
(275) שם, כג.
(276) שם יו"ד, כג.
(277) פלח הרמון שמות ע' ז.

וכן תהי' לנו — שע"י הנהגת נשים צדקניות באופן ד"שה לבית", באופן שבני הבית יוכלו לנצל את הזמן ללימוד התורה בהתמדה ושקידה ולקיום המצוות כו', ללא בלבולים מענייני פרנסה, שתהי' בהרחבה כו' — יעמידו משפחות משפחות כו'.

ובקרוב ממש יהיו ישראל במעמד (אנשי מעמד²⁸²), לויים בדוכנם וכהנים בעבודתם — בביהמ"ק השלישי, כביאת משיח צדקנו, שיבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל, בעגלא דידן.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות, והניגון "ניע זשוריצי כלאפצי".

לאחרי ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה — נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכל אחד מהמסובים מ"כוס של ברכה".

טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו".]

הוספה

בי"ה, כה' שבט תשכ"ג
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ . . . שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו כתב אודות רוח
הקדש וכו',

ולפלא קצת, שהרי צד השווה בכל אחד ואחד בעבודת ה' קיום התורה
והמצוות בפועל, ולא עוד אלא להוסיף ולהעלות בקדש מזמן לזמן, ואף שכל אחד
מישראל בחזקתו עומד אשר מתנהג כפי האמור, הנה נוסף על הפסק דין במקום
שיש לברר צריך לברר (עיין שו"ע יו"ד ריש סי' א'), הנה והוא העיקר, מה שאין
בראשית מכתבו 'בי"ה' כמנהג בני ישראל בזה מיוסד על הנאמר בספר תנא דבי
אלי' ובעיקר כנ"ל שמנהג רווח הוא, ועוד על מה שכתבו לו מלפני כמה שנים,

ולהעלות בקדש: ראה ברכות כח, א. וש"נ.

בראשית מכתבו 'בי"ה': ראה גם אג"ק חכ"א אגרת ד'תשנ"ט (ע' ה), ובהנסמך שם. לקו"ש ח"ו
ע' 190. תו"מ התוועדויות חס"ב (תשל"א ח"א) ס"ע 267. שיחות קודש תשמ"א ח"ג ע' 83.
"היכל מנחם" ח"א ע' רמט. ובכ"מ.

מיוסד על הנאמר בספר תנא דבי אלי': ראה עד"ז לקמן אגרת הבאה (ס"ב). תו"מ התוועדויות
חל"ח (תשכ"ד ח"א) ע' 352. — ואולי הכוונה להנאמר בתרבא"ר פל"א (קרוב לסופו) * —
"בראשית .. לכך התורה נאמרת בתחלה בבי"ת, שהוא לשון ברכה כו"; שמכך נלמדת ההוראה
— כדברי רבינו בכ"מ** — שבכל ענין צ"ל "פותחין בברכה***". — ולהעיר מפי' תוספות
בן יחיאל (לבעל "לב העברי") לתרבא"ר פ"א (פיסקא "ברוך המקום ברוך הוא"): "לפי הנראה
כאן ה' לו התחלת הספר, ועד כאן [=פיסקא "ויגרש את האדם — מלמד כו'"] ה' רק כמו
פתיחה. ומתחיל כן בברוך, כמו ב' דבראשית, כדי להתחיל בברוך, וכמו שכתב לקמן (סוף
פרק ל"א): התורה נאמרה בתחלה בב' שהוא לשון ברכה, ע"ש, ה"ע מתחיל כן עם ברוך;
ומיושב מה שהקשינו .. איך מתחיל באינו טוב". — וראה שיחות קודש תשמ"א שם (משיחת

(* ועד"ז בירושלמי, מדרשים וזהר — כנסמן בלקו"ש חס"ו בתחלתו.

(** ראה — לדוגמא — לקו"ש חכ"ב ע' 203, ובהערה 1 שם. חכ"ד ע' 641 הערה ד"ה פותחין
בברכה. וש"נ. וראה גם שיחות קודש תשל"ד ח"ב ע' 1. ועוד.

(*** "פתיחת אגרת הראשונה באגה"ק (שבתניא)" — לקו"ש חכ"ד שם.

כרשום בזכרוני, בנוגע ללימוד הנגלה והחסידות, לא נעניתי אז, וגם לא ראיתי שמו ברשימת המתעסקים בהפצת המעינות חוצה או המשתתפים בשיעורי לימוד, שכל זה מחליש את החזקה, בכל זה חס ליי לזרעא דאבואה לומר מה שהוא בזה, כי אם לשאול ולעורר על ההכרח הגמור לקבוע לימוד בנגלה וחסידות ולימוד המביא לידי מעשה, ובנוגע לרוח הקדש הרי ה' הטוב בעיניו יעשה, והרי ה' הרואה ללבב הזקוק לרוח הקדש דוקא ואיך מנצל זה להוספה בעבודת ה' שהוא בלשון חז"ל תכלית בריאת האדם, אני נבראתי לשמש את קוני.

וכיון שאפשר שעוד הפעם לא יענה על מכתבי הרי מתעכב הנני בנקודה התיכונה, קביעות עתים בכל יום, בלימוד התורה נגלה וחסידות לעצמו, והשפעה על אחרים לימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מוזכיר

ש"פ מצורע תשמ"א) — שמנהג זה נלמד ממ"ש בוח"ג (בענין נגעי בתים כו', המבואר בשיחה הנ"ל) *וספר חסידים**.

חס ליי לזרעא דאבואה: ע"פ קידושין מד, ב. וש"נ.

ולימוד המביא לידי מעשה: ע"פ קידושין מ, ב. וש"נ.

ה' הטוב בעיניו יעשה: ע"פ שמואל-א ג, יח. שמואל-ב י, יב. דברי הימים-א יט, יג.

ה' הרואה ללבב: ע"פ שמואל-א טז, ז.

בלשון חז"ל .. אני נבראתי לשמש את קוני: קידושין בסופה (משנה וברייתא).

(* ראה שם נ, א: "ועל דא מאן דבני בניו, כד שארי למבני, בעי לאדכרא בפומי" דהא לפולחנא דקב"ה הוא בני .. וכדין טייעתא דשמיא שארי עלוי וקב"ה זמין עליה קדושתא כו"; נא, ב: "וכד הוה נחית נגע צרעת הוה מדכי אתרא .. ולבתר מנצצי ביתא .. ובני לה כמלקדמין בסטר קדישא .. דדכיר ליי לשמא קדישא ולשרי עליי קדושה כו" (והרי, כדברי רבינו בשיחה הנ"ל — כתיבת מכתב וכיו"ב הוא ג"כ "בנין" של איזה ענין). ובהמשך הענין — שם, סע"ב: "בכל עובדוי דבר נש לבני ליי זלהוון כלהו לשמא קדישא, מאי לשמא קדישא — לאדכרא בפומי" שמא קדישא על כל מה דאיהו עביד, דכלא הוא לפולחני כו"; ובנצו"ז לשם, ש"לפני עשיית כל מצוה אומר בפיו הריני מוכן ומחומן לעשות מצוה זו כו' ובראש אגרות ומכתבים כותבים ב"ה וכדומה כו". ולהעיר גם מתולדות יצחק מצורע יד, לד — מיוסד, כנראה, על הזרח הנ"ל — ש"לכן נהגו בהתחלת כל כתיבה לכתוב ב"ה כו".

** ראה שם סתתפ"ד: "והורגלו לכתוב בשם ה' כו". וראה גם מענה להנהלת צאגו"ח נ"י. (קובץ א"ג חסידישער דערהער" גליון 156 (אד"ש תשע"ט) ע' 18): "למלאות ציווי ס' חסידים". ולהעיר גם מקובץ רז"ש (דוואַרקין) ע' 71.

ב

בי"ה, ט"ו אייר תשכ"ה
ברוקלין

האברך ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מעש"ק, בו כותב כמה שאלות וכו',

וכיון אשר לומד בישיבה הוא, ונמצאת בעיר בה נמצאים כמה רבנים מורי הוראה, הרי אין ענין לכתוב שאלות למעבר לים, בה בשעה שיכול לברר הענינים במקום, אבל כיון שכבר כתב אענה עכ"פ על שאלות הראשונות.

א) מלשון הכתוב סור מרע ועשה טוב, ועפ"י פירוש המהרש"א (נדה כד.ב) משמע, שקודם כל צריך להתרחק לגמרי מן הטומאה ואח"כ להתחיל לבוא לטהרה.

בד"א כשאין הדבר תלוי בזמן ובטוח הוא שלא יאחר את העשה טוב, ולא עוד אלא שאפילו אז צריך בירור ע"פ הלכה, האם אין זה נכנס בגדר ההוראה דאין מחמיצין על המצות, ואדרבה זריזין מקדימין, והפסוק הרי יש לפרשו, שבאותו ענין ומצוה עצמה יש להקדים הסור מרע לועשה טוב, ובדוגמת נתינת הצדקה, שהיא שקולה כנגד כל המצות, צ"ל הקדמת סור מרע, בלשון הכתוב, אל ירע לבבך בתתך לו, ואח"כ העשה טוב, נתינת הצדקה, משא"כ הנותן בפנים זועפות ואח"כ ישתדל לפייס את העני.

ב

מלשון הכתוב סור מרע ועשה טוב: תהלים לד, טו. לז, כז.

פירוש המהרש"א (נדה כד.ב): ושם (בחדא"ג — ד"ה קובר מתים כו' רצתי אחר צבי ונכנסתי כו'): "הכונה כי צד הטהרה לא תבא לאדם אלא בהתרחק יפה מן צד השמאלית הטומאה .. ומדמה צד הטומאה ל"קובר מתים" .. ואמר "פעם אחת הייתי רץ אחר צבי", ר"ל לבא לידי טהרה .. ו"לא הגעתי" .. שעדיין לא נתרחקתי מטומאה, עד ש"חזרתי לאחורי" להתרחק מהטומאה .. אז באתי לידי צד הטהרה כו'".

בד"א: = במה דברים אמורים.

דאין מחמיצין על המצות: מכילתא ופרש"י בא יב, יז.

זריזין מקדימין: פסחים ד, א. וש"נ.

הצדקה .. שקולה כנגד כל המצות: ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

בלשון הכתוב, אל ירע לבבך בתתך לו: פי' ראה טו, י.

משא"כ הנותן בפנים זועפות: ראה סמ"ג מ"ע קסב ("אבד זכותו .. ועבר על לא ירע לבבך בתתך לו"). רמב"ם ה' מתנות עניים פ"י ה"ד. טושו"ע יו"ד סרמ"ט ס"ג.

בדוגמא כזו גם בענין הנחת תפילין, שהוקשה כל התורה לתפילין, צריך להיות מתחלה גוף נקי כמשמעו, ראש נקי ממחשבות מבלבלות, ואחרי כן הנחת התפילין.

ב) כתיבת ב"ה או בס"ד, האם צ"ל בריש כל דבר שכותב או רק בכתיבה בדבר חשוב, והאם עדיף לכתוב בס"ד.

מקור המנהג לכתוב ב"ה הוא בתנא דבי אלי, שבא שם הוראה כללית, ולכן כמה מנהגים. בנוגע לשאלתו האמורה, אין עדיפות לבס"ד על ב"ה, ומעשה רב, שהרי גדולי ישראל כותבים ב"ה, ומה עדיפות ישנו להביטוי שמיא לגבי השם, וי"ל דאדרבה, דתיבת שמים שייכת יותר לקדושת השם מאשר התיבה השם.

אקוה שידוע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ושומר על זה, וגם יש לו קביעות עתים בלימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, קביעות בכל יום ובהוספה ביום השבת אשר קדש הוא לה, וכמבואר

שהוקשה כל התורה לתפילין: קידושין לה, א. וש"נ.

גוף נקי: שבת מט, א. וש"נ. רמב"ם ה"ל תפילין פ"ד הט"ו. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סל"ז.

ראש נקי: ראה רמב"ם שם הי"ג; הכ"ה. שו"ע אדה"ז שם רסכ"ח; סל"ח. וש"נ.

כתיבת ב"ה או בס"ד .. מקור המנהג .. בתנא דבי אלי: ראה לעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות שם.

ומעשה רב: שבת כא, א. וש"נ.

דתיבת שמים שייכת יותר לקדושת השם מאשר התיבה השם: אולי הכוונה בזה, שלכן — כיון שתיבת "שמים" (והביטוי "שמיא") שייכת יותר לקדושת השם (מאשר תיבת "השם" מצ"ע**) — יש להיזהר בזה יותר שלא לכותבו (כשיש בזה חשש בזיון וכיו"ב — ראה שו"ע יו"ד סוסרע"ו). והוא ע"ד דברי הגאון הרגצובי בשו"ת צפע"נ (ווארשא) סקצ"ו (במענה להשאלה מדוע אינו נוהג לכתוב "ב"ה" בראשי המכתבים): "באמת יש להאריך בזה, אם כתב אות אחת מן שם אם מותר למחוק .. אי מצרפין אותיות, או רק תיבות .. לכן נצרך להיזהר שלא לכתוב תיבת "ב"ה" על ראשי המכתבים"; אך השיב ע"ז האדמו"ר מגור — בעל ה"אמרי אמת" — במכתבו שנרפס בפסקי תשובה ח"ג בתחלתו: "ולמשל שהבאת [בפסקי תשובה שם — סרצ"ג] בשם הה"ג [מדענענבורג — הרגצובי] שלא לכתוב ב"ה, שהכוונה כמו ברוך השם או בעזר השם, ומה ענינו לקדושת אות משמו ית' .. מילתא דתמיהא .. ושאל אביך ויגדך כו', הן אמוז"ל הן ח' הרי"ם כתבו בכל דף ב"ה כו'". וראה גם שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב סקל"ח. ובכ"מ.

בלימוד פנימיות התורה .. ובהוספה ביום השבת: ראה קונטרס עץ החיים ספכ"ה. וראה תו"מ התועדויות ח"יב (תשי"ד ח"ג) ע' 204 ואילך, ובהנסמן שם.

(* ראה ספר הבהיר אות ק (שמו של הקב"ה). וראה גם ברכות נג, ב (לשון של שבועה). ובכ"מ.

(**) ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 410.

ההכרח בזה בכ"מ, מתחיל מהזהר הק' ועד לרבנו הזקן בעל התניא והשו"ע, הן בדבורו וספריו הוא, והן בספרי הגר"א ובמיוחד בפירושו על משלי.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מתחיל מזההר הק': ראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נדפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עץ החיים). וש"נ. וראה זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו. ועד לרבנו הזקן . . והן בספרי הגר"א: ראה גם אג"ק חכ"ג אגרת ח'תשכט, ובהנסמן בהערות שם. ובכ"מ.

ובמיוחד בפירושו על משלי: הועתק בס' אבן שלמה פ"ח. וש"נ. וראה גם אג"ק חט"ו אגרת ה'תרנג (ס"א), ובהנסמן בהערות שם. ובכ"מ.

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' בנימין ע"ה

בן – יבדלחט"א – הרה"ת ר' מני מנחם מענדל שליט"א

וואָלף

נקטף במיטב שנותיו ש"ק פי תזו"מ,

בדר"ח אייר, גבורה שבתפארת, ה'תש"פ

שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע להנובר, גרמני

ושם מנוחתו כבוד

ת' נ' צ' ב' ה'

ולזכות

הוריו הרה"ת ר' מני מנחם מענדל וזוגתו מרת פייגל שיחיו

חותנתו מרת דבורה שתחי' גרינברג

זוגתו מרת שטערנא שרה שתחי'

בנותיו ובניו

מרת חי' מושקא ובעלה הרה"ת ר' לוי יצחק שיחיו גוטליב

חנה, נחמה לאה, לוי יצחק

אהרן, מרדכי אפרים, רחל ורבקה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

וואָלף